

L'ocàs d'un univers mític

2004-02-27 13:00:12

Toni Cucarella

Quina lenta agonia, la dels ametlers perduts

3i4, València, 2003

Els ametlers són uns dels primers arbres a florir, i d'alguna manera, doncs, a anunciar la proximitat d'una estació saturada de connotacions positives, també des del punt de vista de la literatura. Tanmateix, en aquest cas són la imatge d'una decadència: la de l'humil barri de les Eretes, una única filera de cases als afores de la Xàtiva de finals dels seixanta, que mira uns arbres que en són l'únic paisatge, al mateix temps que els espectadors privilegiats dels darrers dies d'aquest microcosmos i de la gent que l'habita. És a dir, que l'agonia a què al·ludeix el títol no és una metàfora de la literatura que es fa en català i, en concret, des de terres valencianes. Però si patiu cosa de no dir quan s'apropen a una novel·la signada per algun novel·lista valencià actual, o penseu que el fet d'haver estat guardonada no suposa cap garantia de deslliurar-se d'una estona soporífera, llegiu sense falta *Quina lenta agonia...*, premi Andròmina de narrativa de la passada edició dels Octubre: una obra sòlida i escrita amb un respecte pel lector poc comú a casa nostra.

Diuen les primeres ratlles de la novel·la que “Evocar no és, com afirmen alguns, reviure el passat per rescatar-lo, sinó donar-li, finalment, sepultura: descriure'l per darrera vegada abans de colgar-lo sota la pols definitiva...”, introduint així un argument que no és, certament, gens original: un viatge al passat, marcadament autobiogràfic, per evocar els darrers instants d'un món que anuncia el seu final. Tampoc no li fa, tanmateix, cap falta; perquè la peça fonamental de la novel·la la trobem en una veu narrativa amb un domini del llenguatge i del *tempo* realment admirable. Un llenguatge que l'autor reconstrueix des del parlar viu –i, per tant, necessàriament dialectal– de la zona. Un parlar farcit d'expressions i frases fetes que esdevenen la prova que, efectivament, hi ha alguna cosa més enllà d'aquests ametlers que agonitza, ja que la immensa majoria d'elles, ben vives fins no fa gaire, han desaparegut de la nostra expressió. Això, que tampoc no és novetat –ho han fet amb més o menys èxit molts autors, particularment valencians– representa en la novel·la de Cucarella un valor afegit: la naturalitat amb què queda encabit en el discurs general, sense que aquest es ressentia de l'acumulació artificial en què han caigut molts abans.

El *tempo* narratiu, de la seua banda, sembla encomanat de la lentitud a què al·ludeix el títol. Una lentitud que no és, en cap cas, inconvenient per al desenvolupament àgil de la història, sinó que es percep més aviat com un ingredient indispensable del plaer del lector, un delit dosificat en petites quantitats, però constant. L'autor ha optat per un recurs conegut, però una vegada més usat amb eficàcia: dividir la novel·la en capítols molt breus –difícilment en trobarem cap més enllà de les quatre pàgines– titulats d'acord amb tres sèries: “Els morts i els vius”, la més nombrosa, narrada en primera persona; “Quina lenta agonia...”, amb un narrador més extern que reconstrueix les biografies d'alguns dels personatges que hi apareixen; i “L'ahuixador de mosques”, la més breu, en què predominen les reflexions en veu alta d'un personatge dedicat a aquesta curiosa ocupació.

Així, alternant aquestes tres sèries, l'autor va bastint un retaule a partir d'un impagable grup de personatges de carn i os: personatges vius i ben vius, personatges morts que dialoguen amb els vius, o que retornen a la vida després de molts anys morts; amb un passat digne de ser novel·lat i amb un futur tan incert com ho és el de tot l'univers a què pertanyen, tocats, la major part d'ells, de l'ombra dels perdedors. Personatges com el de Dúlia, la tavernera feliniana que es deixa magrejar el mamellam per la clientela per tal de fer enrabiatar el germà, en una mena d'adulteri fraternal, i que marca els coits furtius amb un senyal als diferents llocs de la casa on va alternant la trobada amb els amants. Com el de *Pixera*,

Pere Calonge • Ex-Libris

<http://www.perecalonge.com/exlibris/>

portador d'aquest malnom per la capacitat de fer remoure aquests fluids retinguts en l'organisme dels animals de càrrega. Com *Joe Dinamita*, aspirant a boxejador de fama mundial i convertit per la necessitat en un pinxo de baixa estofa. Unes biografies, unes històries, que tenen aquell aconseguit color popular de les narracions de la millor literatura universal, i que també en tenen tota la mala llet: les febleses de la carn i de l'ànima humana posades al descobert, retratades magistralment.